

ТЕРЕННА СОЦИАЛНО-ОБРАЗОВАТЕЛНА ДЕЙНОСТ ЗА ИНТЕГРАЦИЯ И ВКЛЮЧВАНЕ НА МАРГИНАЛИЗИРАНИ ОБЩНОСТИ С ФОКУС-РОМИТЕ

Красимира Бенкова, Антон Стойков, Милена Илиева

Катедра „Социални дейности”, Медицински факултет, Тракийски университет, Град
Стара Загора 6000, ул. „Армейска” № 11, България
soc.dein@abv.bg

ABSTRACT

The article introduces the concept of mobile social-educational activities in marginalized communities, with an emphasis on modern trends of individual fieldwork.

Key words: Roma, education, fieldwork, Community services

Като отправна точка в теренната социално-образователна дейност може да се изведе работата по конкретен случай, като био-психо-социален подход, който е насочен едновременно към клиента и към подобряване на взаимоотношенията му със социално обкръжение.

Една от основните функции на социалната работа е да се повишат знанията и уменията за самостоятелно справяне с различни и внезапно възникнали проблеми, при клиенти с множество комплексни проблеми, и потребности и да се осъществи свързване на клиента със здравни, образователни и социални служби и услуги по начин, който да осигурява навременен и координиран достъп до подходящата грижа. Необходимостта от услугата както с непрофесионалисти, така и с професионалисти възниква, когато естествените и придобити умения на клиента са ограничени.

Във всеки случай се работи приоритетно за подкрепа на клиента в пътя му на осъзнаване на собствените му възможности. Това, което за водещия социален работник може да е сериозен проблем, който изисква незабавна интервенция от гледна точка на клиента може да има второстепенно значение в сравнение с други проблеми, пред които е изправен. Поради това е необходимо социалният сътрудник на терен да има впредвид, че потребностите не съществуват във вакуум, те винаги са свързани с представата на клиента за ситуацията и плановете му за нейната промяна.

Тъй като всеки случай е индивидуален и представлява сложна компилация от различни проблеми социалният сътрудник на терен е необходимо да си взаимодейства ефективно с други служби и институции и/или да работи съвместно с тях за достигане на максимални ползи от индивидуалната работа с клиента.

Основните стъпки в процеса на теренна социално-образователна дейност на клиент в риск включват следните **7 основни етапа**:

1. Набиране и ангажиране на клиента;
2. Био-психо-социална оценка на риска;
3. Изработване на клиент-ориентиран „индивидуален план за превенция”;
4. Многосесийно консултиране и подкрепа на клиента.
5. Активно координиране и проследяване на процеса на достигане до услуги и служби;
6. Мониторинг и преоценка на потребностите, риска и напредъка на клиента;
7. Затваряне на случая.

Разглеждайки парадигмата на теренната социално-образователна дейност е необходимо да дефинираме и основните рискове, с които могат да появят в хода на предоставянето на социалната услуга.

1) Проблем, с който може теренният социален работник да се сблъска и е необходимо да преодолее е разминаване между заявката и очакванията на клиента и заявката, която водещият идентифицира.

2) Феноменът „някой се опитва да помогне на неподходящ човек по неподходящ начин” е друга често срещана причина за неуспех.

3) Теренният социален работник не трябва да забравя три основни въпроса, за да може ефективно да консултира клиента:

- Може ли човек да има проблем и да не знае за това?
- Може ли човек да има проблем, независимо че не мисли така?
- Кой решава кой има проблем и какъв е той?

Водещите дейности, които могат да се предоставят на терен изискват развити широкоспектърни знания и умения в областта на социалната работа, образованието и здравеопазването на мобилният социален работник. Това поставя от само себе си и определени изисквания към компетенциите и образователно-квалификационната степен на мобилният сътрудник, наред със социалните такива.

Маргинализирана общност, в която имаме струпване на проблематика от различен характер и изискваща мобилна социално-образователна дейност е ромската общност. През последните години различни социални услуги се опитваха и продължават да опитват привличането им като целева група, понякога успешно, понякога неуспешно. Не трябва да се пренебрегва факта, че става дума за хора в неравностойно положение, хора, които битуват в два свята, две култури. Не трябва да се забравя и това, че в преобладаващата част от ромското население у семействата има финансов недоимък и безработица. За хора, за които държавата се е грижила години наред и неспособни сами да се справят със създалата се икономическа обстановка настъпилите промени се оказват преломни.

Поради това е необходимо по време на теренната социално-образователна дейност да се организират възприятията и да се съсредоточи вниманието на общността в процеса на предоставянето на консултацията на терен.

В последните години все повече расте интересът към ангажиране на родителите в образованието и възпитанието на децата. Въз основа на научни изследвания, анализ на дългогодишна практика и динамичните промени в обществото и семейството се е стигнало до извода, че **образованието е твърде важно нещо, за да бъде оставено само на преподавателите, и че родителството е твърде важно, за да бъде оставено само на родителите.** Родителската ангажираност получава нови измерения като партньорство на учителите, като споделена отговорност за възпитанието на децата. Привличането им като активен партньор може да бъде постигнато именно чрез теренна социално-образователна дейност.

Целите на теренната-социално образователна дейност са следните:

- Осигуряване на успех на всички деца, независимо от социалните, икономическите или расовите характеристики на техните семейства и общности;
- Грижа за цялостното развитие на детето- социално, емоционално, физическо и учебно-познавателно;
- Споделяне на отговорност от училището, семейството и другите обществени институции, обменяне на опит, практическа дейност и отношения.

Дейностите са групирани към децата, младежите и техните родители, както и близки и семейства, неформални лидери, които могат да допринесат за постигане на целите на теренната работа.

Консултациите, които се предоставят от теренният работник не бива да бъдат с продължителност повече от 40 минути, но е необходимо да обхващат следните елементи:

- ❖ Кратко представяне на социалният работник- име, позиция, служба и/или институция.
- ❖ Цел на посещението в общността.
- ❖ Създаване на доверителен контакт.
- ❖ Предоставяне на информация по посочен от клиента проблем.
- ❖ Мотивиране на клиента за посещение на защитено пространство- офис, център, кафе.
- ❖ Предоставяне на възможност на клиента да избере да се включи в малка група.
- ❖ Насочване към служби и институции.
- ❖ Предоставяне на информация за повторна среща на терен.
- ❖ Служебни контакти на социалният работник и къде може да бъде намерен при необходимост от клиента.

Е. Марушиакова и В. Попов в своите изследвания споменават, че ромите имат своята общност, която е нехомогенна и в която са фиксирани над 21 групи български роми – калайджии, кошничари, ковачи, джамбази, бакърджии, копанари и други. Всяка група има своите правила, с които всеки неин член трябва да се съобразява. Ромите в Южна България живеят в обкръжение на българи, турци, помаци и власи и говорят ромски диалект, наречен “Ерлийски”, а също и български език. Изповядват християнска или мюсюлманска религия. Ромският е изпълнен с българизми и сред ромското население тук се приема за по-престижен българският език, отколкото ромският диалект.

Ромското население, изповядващо мюсюлманска религия, приема за по-престижен турският език и се стреми към смяна на ромския с турски език в ежедневно общуване. Една част от ромите изцяло са забравили ромски език и са преминали към употребата на турския, а друга част, които го знаят, не го използват и предпочитат турски или български език за общуване.

Теренната социално-образователна дейност в маргинализирани общности, с фокус ромите има своите специфични особености. С настоящата статия те не могат да бъдат напълно изчерпани, но се очертава парадигмата на практическата насоченост за социалните работници и сътрудниците на терен.

Литература:

1. Илиева, М. «Образователни тенденции и предизвикателства в предучилищното образование и ранната детска възраст на ромските деца в България», сб. «Съвременност и традиции в предучилищното образование», ЧСОУ «Делфините», април 2012г., стр. 47-51
2. Кючуков,Х. “Езиковото и литературно обучение на ромските деца в V-VIII клас”, София, 2000
3. Марушиакова,Е.,Попов.В. “Цигани/рома от старо и ново време”, София, 2000
4. Шошева, В., Бенкова, Кр., Динчийска Ст., „Умения за социална работа”, (помагало за социален тренинг), Стара Загора, 2008г.